

Een "molenblokje" om

OPVALLENDE NAMEN VAN BOERDERIJEN IN WESTBROEK EN ACHTTIENHOVEN

Vaak heb ik me verbaasd over de namen van boerderijen in Westbroek en Achttienhoven. Het zou interessant zijn om eens na te gaan, waar die vandaan komen. De naam "Molenblok" van de witte boerderij Dr. Welfferweg 16 van mevrouw Van Zijtveld lijkt niet zo moeilijk te verklaren, want bijna recht achter deze boerderij staat de molen "De Kraai". Het ligt voor de hand de naam "Molenblok" daarmee in verband te brengen: een blok grond waar de molen op staat.

Bij navraag bleek me dat de naam ook iets te maken zou kunnen hebben met een andere molen, die gestaan heeft achter het huidige korfbalveld. Tot voor een jaar of twintig waren de resten van dit oude molentje, dat diende voor de bemaling van een laag gelegen stuk van de polder, nog zichtbaar. In elk geval behoorde de grond waar dat molentje op stond bij het "Molenblok". Hoe het ook zij, het ligt voor de hand de naam molenblok in verband te brengen met (de) molen(s).

In de papieren van wijlen de heer G. Masmeier (die m.i. de erenaam van Westbroekse Herodotus verdient in verband met zijn opvattingen over en beschrijving van de kerkelijke historie van Westbroek en Achttienhoven) vond ik, dat er in Westbroek en Achttienhoven al in 1650 een korenmolen stond in de buurt van waar nu de molen "De Kraai" staat. Het was toen een wipmolen. In de stukken van de hervormde gemeente van Westbroek is dat misschien de molen die "Cort-hoefse" molen genoemd wordt.

In 1725 werd die oude molen gekocht door Michiel van Alphen voor f500,-. Hij leende dat bedrag van de diaconie van Westbroek. Een jaar later betaalde hij f20,- rente. Eerst in 1758 loste hij de laatste f200,- af, maar in 1741 ging het hem kennelijk al zó voor de wind, dat hij een boerderij kon kopen met tien morgen land. Hij kocht dat huis en die grond van Goossen van Bommel.

In de Franse tijd verbouwde Willem van Alphen, die de molen in 1813 verkocht aan Derk Hartman, daar tabak.

Tegenwoordig heet die boerderij nog "Alphenhof". Hij staat aan de Oude Kerkdijk no. 30. Maar ook de "oude nieuwbouw" in Achttienhoven herinnert nog aan deze molenaarsfamilie: Alphenstraat. Deze straat ligt tussen het "Molenblok" en "De Kraai".

Mevrouw Bep Schuurman-Van Vulpen was graag bereid mij wat meer informatie te geven over het markantste gebouw van het stukje Westbroek en Achttienhoven, waar we het nu over hebben, de molen "De Kraai".

Rond 1870 was de oude wipmolen eigendom van de familie Van de Bunt. Uit Zeist kwam de heer Evert Schuurman op de molen werken. In 1877 kocht hij het bedrijf van zijn baas voor f5.000,-. De oude wipmolen vertoonde nogal wat gebreken en na de zoveelste reparatie kocht Evert een andere molen: een acht-kante bovenkruier met stelling. Die molen had in Amsterdam op het Haarlemmerplein gestaan (er bestaan daarvan nog foto's en tekeningen!). Ook in Amsterdam heette de molen al "De Kraai", omdat er op de "baard" van de molen (dat is een versiering onder de as van de wieken) een afbeelding van een kraai stond (nog steeds, trouwens).

Eigenlijk was "De Kraai" op dat moment al verkocht aan iemand in Den Helder. Hij lag daar dan ook gedemonteerd opgeslagen. Evert Schuurman heeft hem alsnog kunnen overnemen. Via de Zuyderzee en de Vecht is de molen naar Westbroek gevaren. Vanaf de Vecht werd de molen op een "mallejan" (wagen voor het vervoer van bomen) naar zijn bestemming gereden. Dit was voor die tijd uitzonderlijk vervoer, want de roeden waren zo lang, dat de bocht rond het fort De Gagel niet genomen kon worden: de knotwilgen stonden in de weg. Die werden dus omgehakt!

Maar . . . in 1880 werd de eerste steen van "De Kraai" te Westbroek en Achttienhoven gelegd naast de oude wipmolen, waar hij werd opgetrokken door de firma Pannevis.

Wat moet nu een korenmolen in een vee­teeltgebied? Had de molenaar eigenlijk wel een bestaan? Volgens Bep Schuurman was er vroeger wel wat meer landbouw. De mensen bakten bijv. veelal hun eigen brood. Bovendien werd er graan voor veevoer aangevoerd over de Vecht.

werd toen ook omgebouwd tot elektrici­teitsmolen. Een tijdlang is er op die manier wat stroom opgewekt, maar de constructie van "De Kraai" bleek niet geschikt voor het opwekken van energie, zodat hij tegenwoordig eigenlijk "arbeidsongeschikt" is.

Een tijdje geleden stond de molen in de rouw: de vierde molenaar met de naam Evert Schuurman was overleden. Sindsdien draaien de wieken nauwelijks meer. Maar hij staat er nog wel en beheerst het

Afbeelding van molen "De Kraai" uit 1925

Via de vaart langs de Burg. Huydecoperweg en de molenweg bereikte dat de molen. Verder had de oude Evert Schuurman er ook nog een boerderij bij en verdiende hij ook nog aan het bezorgen van het gemalen graan. Voorts leverde hij aan bakkers in Utrecht.

Tot 1925 ongeveer is er op de wind gemalen. Toen werden er hulpmotoren gekocht. In 1930 kwam er zelfs een dieselmotor. In de kerstnacht van 1954 is de molen stukgewaaid. Evert Schuurman, de kleinzoon van de eerste Evert op de molen, wilde "De Kraai" slopen. Hij kreeg er echter geen toestemming voor. Het resultaat was dat de molen in 1958 met subsidie werd gerestaureerd. Hij

silhouet van Westbroek en Achttienhoven vanuit de Kooidijk. "De Kraai" is echter wel aan een restauratie toe. De gemeente noemt de staat waarin hij verkeert "slecht" en raamt de kosten van herstel op f170.000,-. In 1996 gaat er misschien iets gebeuren, opdat hij het beeld van onze dorpen en onze polder mee zal blijven bepalen.

Ik begon dit tekstje met de verbazing over namen van boerderijen. De Alphenhof lijkt me redelijk verklaard. Over de herkomst van de naam "Molenblok" kan ik geen definitief uitsluitsel geven, maar ik denk wel dat 't duidelijk is waarom dit stukje "Een molenblokje om" heet.

N. Adema